

## Kokkuvõttev hinnang Sotsiaalministeeriumi valitsemisala 2018. aasta tegevuskava täitmisele

### Tulemusvaldkond 1. Perepoliitika

*Eesmärk: Eesti rahvas on kasvav rahvas ning laste ja perede heaolu ja elukvaliteet on paranenud.*

#### 1.1. Tulemusvaldkonna lühianalüüs

Üldistatult on perepoliitika eesmärkide täitmise dünaamikas järgmised positiivsed suundumused:

- ✓ absoluutne ja suhteline vaesus 0–17-aastaste laste seas on vähenenud;
- ✓ 0–17-aastaste laste arv ühe lastekaitse spetsialisti kohta on vähenenud.

Olulisimad probleemid, millega tuleb tegelda:

- summaarse sündimuskordaja tõusmine soovitud tasemele ja loomuliku iibe positiivseks pöördumise saavutamine on endiselt eri valdkondade ühiseks väljakutseks;
- 0–2-aastaste laste formaalse lapsehoiuga hõivatuse suurendamine vajab suuremat tähelepanu;
- kuigi hõivelõhe 0–6-aastaste lastega meeste ja naiste vahel vähenes 2017. aastal 34,9 protsendipunkti, on hoolduskoormuse ebavõrdne jaotumine meeste ja naiste vahel endiselt probleemiks;
- mitteinstitutsionaalsele asendushooldusele paigutatud laste osakaalu kõigist asendushooldusele paigutatud lastest tuleks oluliselt suurendada, et eesmärki saavutada.

#### 1.2. Tulemuste analüüs

- ✓ Oktoobris 2018 võttis Riigikogu vastu valitsuses maikuus heaks kiidetud seadusemuudatused, mis võimaldavad **paindlikumat vanemahüvitist ning täiendavat puhkust lapsevanematele**. Seadusemuudatustega loodi ühtne vanemapuhkuste ja hüvitiste süsteem, millest osa on mõeldud emale, osa isale ja ülejäänud osa vanemate vahel jagamiseks. Alates 2022. aasta kevadest saavad ema ja isa olla kahe kuu jooksul samal ajal lapsega kodus ja saada vanemahüvitist, võtta vanemapuhkust kalendripäevade kaupa ning kombineerida töötamist ja lapsega koosolemist. Samuti loodi töösuhtes olevatele lastevanematele võimalus saada iga alla 14-aastase lapse kohta 10 tööpäeva ehk kahepeale kokku 20 tööpäeva tasustatud lapsepuhkust.
- ✓ 2018. aasta märtsis jõustus mullu detsembris Riigikogus vastu võetud seadusemuudatus, millega **muudeti vanemahüvitisega samaaegse tulu teenimine senisest paindlikumaks ning loodi kolmikute ja enamaarvuliste mitmike toetus** summas 1000 eurot kuus, mida makstakse kuni laste 18-kuuseks saamiseni.
- ✓ Lisaraha antakse **pereteraapia ja vanemlike oskuste arendamise** programmidesse ning suurendatakse tänu sellele laste ja perede heaolu.
- ✓ **Lapsetoetus esimesele lapsele tõuseb 60 euroni kuus**. 2019. aastast on lapsetoetus pere esimese ja teise lapse kohta 60 eurot. Kui laps jätkab õpinguid, makstakse toetust selle jooksva õppeaasta lõpuni, millal laps saab 19-aastaseks. Alates kolmandast lapsest on lapsetoetus iga lapse eest 100 eurot kuus. Lisaks saab kolme või enam last kasvatav pere 2017. aasta 1. juulist kehtima hakanud lasterikka pere toetust 300 eurot kuus.
- ✓ **Muutub vanemahüvitise arvestusperiood**. 1. septembrist 2019 arvestatakse vanemahüvitist rasedusele (9-le kuule) eelnenud 12 kalendrikuu alusel.
- ✓ **1. septembrist 2019 ei määra sotsiaalkindlustusamet enam lapsehooldustasu ja selle vahendid seotakse vanemahüvitise süsteemi**. Enne 1. septembrit sündivate laste vanematele ja kõigile, kellele on lapsehooldustasu määratud varem, makstakse seda edasi kuni õiguse lõppemiseni või hiljemalt 31. augustini 2024

Tulemusvaldkonna detailse täitmisega saab tutvuda aadressil: <http://sm.ee/et/ministeeriumi-arengukava-ja-tooplaan>

Indikaator	Tegelik 2016	Tegelik 2017	Tegelik 2018	Sihttase 2018
<b>Loomulik iive</b> Allikas: Statistikaamet	Negatiivne -1339	Negatiivne -1759	Negatiivne -1400	Positiivne
<b>Summaarne sündimuskordaja</b> Allikas: Statistikaamet	1,60	1,59	1,59	1,65
<b>Absoluutse vaesuse määr 0–17-aastaste laste seas, %</b> Allikas: Statistikaamet	3,5	3,2	Viimane teadaolev tase on 2017. aasta kohta	3,8

## Tulemusvaldkond 2. Tööturg

*Eesmärk: tõsta tööhõive määra vanuserühmas 20–64 eluaastat 76%ni aastaks 2020*

### 2.1. Tulemusvaldkonna lühianalüüs

Üldistatult on tööturupoliitika eesmärkide täitmise dünaamikas järgmised positiivsed suundumused:

- ✓ 2018. aastal jätkus majanduskasv ja tööhõive näitajate paranemine. Neljandat aastat järjest ületas tööhõive määr aastaks 2020 seatud tööhõive määra eesmärgi (76%) ja suurenes 2018. aastal 79,2%-ni. See on kõrgem näitaja kui majandusbuumi aastatel. Veelgi kasvas inimeste aktiivsus tööturul, saavutades rekordilise taseme 78,8%. Aktiivsus ja hõive suurenesid nii meeste kui naiste hulgas, enim noorte ja vanemaealiste hulgas. 55–64-aastaste hõivemäär kasvas 68,7%-ni. Sellele aitas kaasa nii naiste pensioniea järkjärguline tõus kui ka vanemaealiste suurem valmidus pensionieas töötada.
- ✓ Töötuse määr langes 2018. aastal 5,4%-ni, mis on viimase üheteist aasta madalaim tase. Töötuse langus oli kiirem 2018. aasta teisel poolaastal. Aasta keskmisena vähenesid ka noorte töötus ja pikaajaline töötus. Noorte töötuse määr langes 11,8%-ni ning pikaajalise töötuse määr 1,3%-ni. Kokkuvõttes on juba neljandat aastat järjest Eesti konkurentsivõime kava „Eesti 2020“ eesmärkidest täidetud tööhõive määr, tööjõus osalemise määr ja pikaajalise töötuse määr.
- ✓ Üldine hea seis tööturul koos tööandjate paranenud valmisolekuga võtta tööle vähenenud töövõimega inimesi on kaasa toonud vähenenud töövõimega inimeste hõivemäära kasvu.

### 2.2. Tulemuste analüüs

- ✓ **Soolise palgalõhe vähendamiseks** kiitis Vabariigi Valitsus augustis 2018 heaks soolise võrdõiguslikkuse seaduse muudatuse eelnõu, millega soovitakse luua senisest tõhusam süsteem soolise palgalõhe analüüsimiseks. Samuti on eelnõu eesmärk aidata tööandjatel efektiivsemalt ja mugava digilahenduse kaasabil naistele ja meestele makstavaid tasusid analüüsida. Tööinspeksioonile lisanduvad õigused teha avalikus sektoris järelevalvet võrdse palga põhimõtte järgimise ja rakendamise üle. Eelnõu on Riigikogus menetlemisel.
- ✓ 2019. aastal jõustuvad Riigikogus vastu võetud **töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muudatused**, mis soodustavad ohutu töökeskkonna loomist ja töötaja tervisekahjustuste ennetamist. Tervisekontrolli korraldus muutub eesmärgipärasemaks ja töötajat kaitstakse

senisest paremini vahetut mõju omavate ohutegurite korral. Juhendamise ja väljaõppe kord, samuti esmaabi andmise reeglid muutuvad ettevõtte ja töötajate vajadustest lähtuvaks. Lisaks tõusevad töötervishoiu ja tööohutuse nõuete rikkumise korral rakendatavad trahvimäärad. Samuti kaovad tööandja ebavajalikud ja halduskoormust tekitavad teavitamiskohustused.

- ✓ Tööõnnetuste ennetamiseks ja hüvitamiseks on valminud **tööõnnetuskindlustuse loomise väljatöötamiskavatsus**, mille kohaselt peavad tööandjad edaspidi oma töötajad kindlustama tööõnnetuse suhtes ning tööõnnetusega seotud kulud hüvitab töötajale kindlustus. Tööandjate kindlustusmaksed hakkaksid sõltuma töökeskkonna riskitasemest ehk hea töökeskkonnaga tööandjate kindlustusmaksed oleks madalam. Väljatöötamiskavatsuse üle on toimunud arutelud huvirühmadega.
- ✓ **Toetatakse uute töökohtade loomist Ida-Virumaal ja Kagu-Eestis**. 2019. aastal saavad Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti tööandjad, kes loovad kahe kuu jooksul vähemalt viis töökohta, taotleda töötukassast töökoha loomise toetust. Et soodustada eelkõige töökohtade loomist, mille panus piirkondade majandusarengusse oleks suurem, toetatakse ainult neid töökohti, kus makstav töötasu on vähemalt poolteistkordne alampalk, mis 2019. aastal teeb 810 eurot. Tööandjaid toetatakse ka uute töötajate oskuste arendamisel, hüvitades vajadusel iga värvatud töötaja koolituskuludest kuni 2500 eurot
- ✓ **Jõustavad muudatused töökeskkonna korralduses**. 2019. aasta jaanuarist jõustuvad töötervishoiu ja tööohutuse seaduse muudatused, mis tühistavad mitmed ajale jalgu jäänud ning ebaselged töökeskkonna nõuded. Kaasajastatakse töötajate tervisekontrolli korraldamist, töötajate juhendamist ja väljaõpet, esmaabi ettevõttes ning tööõnnetuste uurimist.
- ✓ Selleks, et ühtlustada eri asutuste tööturгу toetavaid tegevusi ja vähendada dubleerimist, korrastati **karjääriteenuste pakkumine**. Seni SA Innove Rajaleidja keskuste pakutud karjäärinõustamine ning töötukassa pakutud karjäärinõustamise ja -info teenuste osutamine ühendati – alates 1. jaanuarist 2019 koondub karjäärinõustamise ja karjääriinfo vahendamise teenus töötukassasse. Töötukassa Karjäärikeskus hakkab karjäärinõustamise ja karjääriinfo teenuseid osutama kõigile soovijatele, sealhulgas õppijatele, tööotsijatele ja töötavatele inimestele.
- ✓ Inimeste töötuks jäämise ennetamiseks pakutakse **nii töötutele kui ka töötavatele inimestele Eesti Töötukassa toel täiend- ja ümberõpet**. Õppimisel on võimalik tuge saada neil töötavatel inimestel, kes on tervises seisundi tõttu töökaotamise ohus, kellel puudub eri- või kutsealane haridus või selle omandamisest on möödunud kui 15 aastat, kelle vanus on kõrgem kui 50 aastat, või kelle on ebapiisav eesti keele oskus. Kokku investeeritakse tööturukoolitustesse ligi 17,5 miljonit eurot.

### 2.3. Peamised kitsaskohad

- ✓ Paindlike töötamise vormide levik ning sellega kaasnevad ebatraditsioonilised tööajad ja töötamiskohad toovad kaasa **vajaduse analüüsida ja täiendada seniseid tööiguse ja töökeskkonna regulatsioone**. Ettepanek on suurendada töö- ja puhkeaja ning tähtajalise töölepingu sõlmimise paindlikkust. Vajadus on selgitada ka töötervishoiu ja -ohutuse nõuete täitmist IKT-põhisel kaugtööl ja reguleerida olukorda, kus ühes töökeskkonnas töötavad koos nii töötajad kui ka muude võlaõiguslike lepingute alusel tegutsevad inimesed.
- ✓ Vähenenud töövõimega inimeste tööturule suundumise ja tööturul püsimise toetamine;
- ✓ Töötajate töövõime jätkusuutlikkuse toetamine.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda aadressil: <http://sm.ee/et/ministeeriumi-arengukava-ja-tooplaan>

Indikaator	Tegelik 2016	Tegelik 2017	Tegelik 2018	Sihttase 2018
Tööhõive määr vanusegrupis 20-64 a, % Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring	76,3	78,5	79,2	75,4
Tööelu kestus, aastates Allikas: Eurostat, tööjõu uuring	37,8	38,7	39,0	37,2

### Tulemusvaldkond 3. Sotsiaalne kaitse

*Eesmärk: sotsiaalse ebavõrdsuse ja vaesuse vähendamine, sooline võrdsus ning suurem sotsiaalne kaasatus*

#### 3.1. Tulemusvaldkonna lühianalüüs

Üldistatult on sotsiaalse kaitse eesmärkide täitmise dünaamikas järgmised positiivsed suundumused:

- ✓ Vaesuse näitajad on vähenemas.
- ✓ Lähisuhtevägivalla juhtumitest teavitamine on paranenud: nii politseisse kui ohvriabisse, samuti naiste tugikeskustesse pöördumiste arv on kasvanud.
- ✓ Sooline palgalõhe on veidi vähenenud (2015 a. 26,9% ja 2016 a. 25,3%)

Olulisimad probleemid, millega tuleb tegeleda:

- kodust iseseisvat toimetulekut toetavate avahooldusteenuste ja ööpäevaringse institutsionaalse hooldusteenuse saajate suhtarv ei ole kasvanud (on jäänud aastate 2014 ja 2015 võrdluses samale tasemele), mistõttu ei ole lähemale jõutud eesmärgile, et avahooldusteenuse kasutajate arv ületaks institutsionaalset teenust saavate inimeste arvu.

#### 3.2. Tulemuste analüüs

- ✓ Hoolduskoormusega koormatud pereliikmete igapäevase koormuse vähendamiseks ning hooldusteenust vajavatele inimestele parema teenuste kättesaadavuse tagamiseks kiitis valitsus heaks **jätkusuutliku pikaajalise hoolduse süsteemi loomise ning hoolduskoormuse vähendamise kava**, mille tulemusena soovitakse hooldusteenuste mahtu suurendada ning inimeste omaosalust üldhooldusteenuste eest tasumisel vähendada.
- ✓ Lisaks investeerib riik 2019. aastal hoolduskoormuse vähendamiseks 1,5 miljonit eurot **keerulisema hooldusvajadusega eakatele mõeldud innovaatilise kodu rajamiseks**. Seni on spetsiifilise hooldusvajadusega eakad olnud enamasti pereliikmete hooldada, kuna tavapärane üldhooldusteenus ei võimalda tagada vajalikku abi. Riigi investeeringu abil luuakse uut tüüpi hooldusteenuseid pakkuv kodu kuni 50 eakale. Suunatakse lisavahendeid ohvriabi, sh naiste tugikeskuste rahastamiseks
- ✓ Hoolduskoormuse vähendamiseks käivitati **2018. aastal ka dementsuse kompetentsikeskus**, mille ülesanne on pakkuda nõustamisteenust nii dementsusega inimestele, nende lähedastele kui ka teenuseosutajatele, suurendada sihtrühmaga töötavate spetsialistide pädevust, korraldada teavituskampaaniaid jne.
- ✓ Samuti jätkab riik **puudega inimeste kodude kohandamist**, et suurendada inimeste iseseisvat toimetulekut ja vähendada lähedaste hoolduskoormust. Jätkab riik puudega inimeste kodude kohandamist, et suurendada inimeste iseseisvat toimetulekut ja vähendada lähedaste hoolduskoormust.
- ✓ **Suureneb ohvriabi, sh naiste tugikeskuste rahastamine**. Eesmärk on parandada ohvriabiteenuste kättesaadavust ja mõjukust, et vähem inimesi langeks vägivalla ohvriks.

Hinnanguliselt on perevägivallast tingitud kulud Eestis aastas üle 116 miljoni euro, mistõttu on oluline laiendada ennetustegevusi ning tagada eraldi sotsiaalprogramm vägivallatsejatega tegelemiseks. Naiste tugikeskuste rahastamine suureneb 2019. aastal miljoni euron.

- ✓ **1. jaanuarist alustab tööd ööpäevaringne ohvriabi kriisitelefoni, mida tänava katsetati Pärnus. Kriisiabi telefoni number on alates 1. jaanuarist 116 006.** Eesmärk on anda abivajajale kohest emotsionaalset tuge ja julgustada võtma kontakti teiste abistavate süsteemidega – ohvriabi töötajaga, naiste tugikeskusega, kohaliku omavalitsusega, perearstiga
- ✓ **Laste ja perede heaolu suureneb tänu pereteraapia ja vanemlike oskuste arendamise programmidele, mis saavad 2019. aastast täiendava riikliku püsirahastuse.** Vanemlusprogrammi „Imelised aastad“ on 2019. aastal võimalik kaasata senisest üle kahe korra rohkem väikelaste vanemaid, laiendada rohkematesse kohalikesse omavalitsustesse ja suurendada rahastust Ida-Virumaal. Mitmedimensioonilist pereteraapiat saab pakkuda järjepidevalt kuni 200 lapsele aastas, tagades, et mitmekülgsete probleemidega lapsed saavad abi, mis aitab ennetada probleemide süvenemist ja edasiste õigusrikkumiste toimepanemist.
- ✓ **2019. aastast tõuseb töötasu alammäär 540 eurole**, lähtudes Eesti Ametiühingute Keskliidu ja Eesti Tööandjate Keskliidu kokkuleppes, mille alusel töötasu alammäära tõstmine on seotud prognoositava tööviljakuse kasvuga. Töötasu alammäära tõus koostoimes tulumaksuvaba miinimumi muudatustega parandab madalapalgaliste inimeste elujärge. Valitsus kinnitas 13. detsembri istungil 2019. aasta töötasu alammääraks kuus 540 eurot ja minimaalseks tunnitasuks 3,2 eurot.
- ✓ Alates **2019. aastast suureneb toimetulekupiir 140 eurolt 150 euroni kuus**, igale järgnevale täisealisele liikmele 120 euroni ja igale alaealisele 180 euroni kuus. See on summa, mis peab pärast eluasemekulude katmist jääma inimesele kätte esmavajaduste rahuldamiseks. Muu hulgas jõustusid 2018. aastal toimetulekutoetuse süsteemis muudatused, mille järgi on tööle minejale kuue kuu jooksul soodsamad tingimused. Kui inimene läheb tööle, siis esimese kahe kuu jooksul tema töötasu toimetulekutoetuse määramisel sissetulekute hulka ei arvata. Järgmised neli kuud arvatakse sissetulekute hulka töötasust vaid 50%. Muudatuse eesmärk on soodustada inimeste sujuvat siirdumist tööturule.
- ✓ Valitsus kiitis heaks eelnõu, millega **pensioniiaga seotakse alates 2027. aastast eeldatava elueaga ning pensionile jäämine muudetakse alates 2021. aastast paindlikumaks, samuti täiendatakse pensionivalemit.** Muudatuse eesmärk on siduda pensioniea muutus 65-aastaste isikute keskmise eeldatava eluea muutusega. Kui eeldatav eluiga pikeneb, tõuseb ka pensioniiga ja vastupidi. Pensioniiga võib suurenedagi kuni 3 kuud kalendriaastas. Samuti on kavas võimaldada minna pensionile kuni 5 aastat enne pensioniiga või lükata pensioni saamist edasi nii kaua, kui soovi on. Näha on ette võimalus võtta pension välja osaliselt või peatada pensioni maksmine. Näiteks, kui pensioniealine isik ei soovi täiskoormusega tööd teha, siis saaks vähenenud palgale võtta kõrvale osalise pensioni. Kui inimene jääb töötuks või muudel põhjustel otsustab paindlikule pensionile jääda, kuid hiljem leiab sobiva töö, saab ta pensioni maksmise peatada. Muudatuste mõjul saavad isikud vastavalt oma oskustele ja tervisele võimaluse töötada ja saada sel ajal ka paindlikku pensioni. Alates 2021. aastast muutub pensionivalem solidaarsemaks, see tähendab, et töötasust sõltuva kindlustusosa kõrval hakatakse pensioni suuruse arvutamisel võtma arvesse ka miinimumpalgaga töötamist. See muudatus on vajalik madalapalgalistele inimestele elamisväärsimate pensionite tagamiseks. Riigikogus võeti kõnealused muudatused vastu 2018. aasta detsembris.
- ✓ Valitsus kiitis heaks **kohustuslikku kogumispensionit** puudutavad muudatused, mille mõjul langeb oluliselt pensionifondide valitsemistasu ning avarduvad pensionifondide investimispiirangud. Järgmisest aastast on võimalik luua pensionifonde, mis investeerivad koguulatuses aktsiainstrumentidesse (seni oli see piiratud maksimaalselt 75%-ga). Valitsemistasu keskmine jõuab muudatuste mõjul järgmise aasta lõpuks 0,62% juurde, mis on OECD keskmine.

- ✓ 2018. aasta alguses jõustus Eesti Vabariigi ja Austraalia vaheline sotsiaalkindlustusleping, mis hõlmab vanaduspensioneid ja töötajate lähetamist ühte või teise riiki.

### 3.3. Peamised kitsaskohad

- Valitsusele on esitatud **soodustingimustel vanaduspensionide seaduse ja väljateenitud aastate pensionide seaduse muudatustepanekud**. Muudatustega nähakse ette need pensionid tulevikus kaotada.
- Sooline palgalõhe Eestis on jätkuvalt EL kõrgeim.

Tulemusvaldkonna detailse täitmise infoga saab tutvuda aadressil: <http://sm.ee/et/ministeeriumi-arengukava-ja-tooplaan>

Indikaator	Tegelik 2016	Tegelik 2017	Tegelik 2018	Sihttase 2018
Suhtelise vaesuse määr, % Allikas: Statistikaamet; Eesti sotsiaaluuring	21,1	20,0	Viimane teadaolev tase on 2017. aasta kohta	15,9
Absoluutse vaesuse määr, % Allikas: Statistikaamet	3,3	3,4	Viimane teadaolev tase on 2017. aasta kohta	3,3
Naiste ja meeste keskmiste tunnipalkade vahe ehk sooline palgalõhe, % Allikas: Statistikaamet, palgaandmete andmebaas <sup>i</sup>	23,4 (2014)	Viimane teadaolev tase on 2014. aasta kohta	Viimane teadaolev tase on 2014. aasta kohta	20,5

## Tulemusvaldkond 4. Tervis

*Eesmärk: Eesti inimeste tervena elatud eluiga on kasvanud*

### 4.1. Tulemusvaldkonna lühianalüüs

Üldistatult on tervisepoliitika eesmärkide täitmise dünaamikas järgmised positiivsed suundumused:

- ✓ Laste tervisekäitumisega seotud näitajad (alkoholi ja tubaka tarbimine), sh laste tervise enesehinnang, on veidi paranenud.
- ✓ Vigastussuremuse näitaja on vähenenud ning seni püstitatud eesmärgid on saavutatud.
- ✓ Uute HIVi nakkusjuhtude arv vähenes (2016. aastal 229, 2017. aastal 219 nakatunut ja 2018. aastal 190).

Olulisimad probleemid, millega tuleb tegeleda:

- tervena elatud eluea kasvu tagamine, oleme endiselt 2009. aasta tasemel;
- uute HIVi nakkusjuhtude arv küll vähenes, kuid Euroopa Liidus oleme endiselt kõrge näitajaga riik, samuti on probleemiks hiline ravile pöördumine ja ravisoostumus;
- narkomaaniaravi ebapiisavus, rehabilitatsiooni- ja kahjude vähendamise teenuse kättesaadavus;
- alkoholi liigtarbimine, narkomaania ja suitsetamise jätkuvalt kõrge tase sh kasvab 15-16. aastaste laste osakaal, kes on illegaalseid narkootikume proovinud (2003. aastal 23%, 2015. aastal 38%);
- laste ja noorte psüühika- ja käitumishäirete uute haigusjuhtude arv oli viimastel aastatel stabiilses languses, kuid 2017.a. tõi kaasa tõusu ja seda kõigis vanusegruppides, välja arvatud väike laste (1-4) seas, kus uued ambulatoorsed psühhiaatrilised haigusjuhud on jätkuvalt väikeses languses;

- vaksineerimisega hõlmatus on läbi aastate langenud kui 2010. aastal oli 2-aastastest lastest leetrid-mumps-punetised immuniseerimisega kaetud 95,1% siis 2018. aastal vaid 93,1%;
- suitsiidide suremuskordaja peaks soovitud sihttaseme saavutamiseks langema järjepidevalt ning senisest kiiremas tempos;
- ülekaalulisuse ja rasvumise suurenemine (algavad juba lapseast) ning vähene keheline aktiivsus;
- vigastuste osas on probleemiks enesetapud, mürgistused ja kukkumised, mille suremus ei ole oluliselt vähenenud;
- Endiselt on probleemiks liialt väike õendusala töötajate arv ning elanike vähenev rahulolu arstiabi kättesaadavusega.

#### 4.2. Tulemuste analüüs

- ✓ Esmatasandi tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamiseks otsustati taotlusvooru raames **rahastada esmatasandi tervisekeskuste rajamist** Võrru, Jõgevale, Kärdlasse, Keilasse ja Maardusse ning maakondliku tervisekeskuse rajamist Viljandisse. Kahe juba toimunud taotlusvooriga on praeguseks kaetud kõik maakonnakeskused. Uutes esmatasandi tervisekeskustes hakkavad perearsti ja -õe kõrval tööle füsioterapeut, koduõde ja ämmaemand ning vajaduse korral ka teised spetsialistid. Maakondlik tervisekeskus on nüüdisajastatud üldhaigla. Lisaks otsustati suunata struktuurivahenditest täiendavaid investeeringuid SA IdaViru Keskhaigla raviüksuste ajakohastamiseks.
- ✓ Riik jätkab 2018. aastal alguse saanud **täiendava ravimihüvitise maksmist**, mis vähendab suure ravimivajadusega inimeste kulusid retseptiravimitele. Kõrge omaosaluskuluga soodusravimite täiendavaks ravimihüvitiseks on tuleval aastal ette nähtud ligikaudu 9 miljonit eurot.
- ✓ Samuti jätkatakse hambaravi kättesaadavuse suurendamiseks **hambaravihüvitise maksmist**. Hüvitise olulisim eesmärk on vähendada ebavõrdsust tervises ja võimaldada juurdepääsu hambaravile neile inimestele, kellele see on rahalistel põhjustel seni kättesaamatu olnud. 2018. aasta jooksul on hambaravihüvitist saanud juba üle 164 000 inimese ja hüvitist on välja makstud ligi 8 miljonit eurot. Ka järgmisel aastal jätkatakse hüvitisega, selleks on planeeritud 12 miljonit. Kuni 19-aastastele lastele ja noortele on hambaravi endiselt tasuta
- ✓ Märtsis kinnitas valitsus **rahvastiku tervise arengukava 2020–2030 koostamise ettepaneku**, mille eesmärgiks on hoida ja parandada Eesti inimeste vaimset ja füüsilist tervist, pikendada eeldatavat ja tervena elatud eluiga enneaegse suremuse ja haigestumise vähendamise kaudu ning vähendada ebavõrdsust eri rahvastikurühmade vahel. Arengukava väljatöötamine on lõpusirgel ning esitatakse valitsusele lähikuudel.
- ✓ **Perearsti nõuandetelefonilt 1220 hakkab saama isikustatud nõu**. Kui praegu on telefoninõuanne anonüümne, siis alates 2019. aasta 1. augustist tekib nõu andval perearstil võimalus näha inimese nõusolekul ka tema terviseandmeid – tehtud analüüse, määratud ravimeid ja põetud haigusi ning seeläbi täpsemat nõu anda. See võimaldab saada nõuandetelefonil tulevikus ka näiteks lühiajalist retseptipikendust juba väljakirjutatud ravimitele. Lisainfo tervishoiuteenuste loetelu muudatustest
- ✓ **2019. aasta sügisest on hooldekodude elanikele gripi vastu vaksineerimine tasuta**. Tasuta gripivastast vaksineerimist võimaldatakse järgmisest sügisest nii üldhooldekodude kui erihooldekodude ööpäevaringsete teenuste saajatega. Eesti inimesed on Euroopa võrdluses kõige vähem gripi vastu vaksineeritud ja meil on kõrgeim suremus gripi tüsistustesse. Gripist tingitud suremuse vähendamiseks luuakse esmajärjekorras võimalused tasuta vaksineerimiseks hoolekandeesutustes elavatele inimestele, kelle jaoks on sageli vanuse, tervise seisundi ning rahaliste võimaluste tõttu omaosalusega tervishoiuteenused raskesti kättesaadavad.
- ✓ **Laienevad tasuta hambaravi võimalused füüsilise ja vaimse puudega inimestele**. Puudega inimestele on arsti ettekirjutusel määratud üldnarkoosis osutatav hambaravi olnud tasuta ka

seni. Uuest aastast võimaldatakse tasuta hambaravi ka neile vaimse ja füüsilise puudega inimestele, kellele üldnarkoos ei ole näidustatud, kuid kes oma üldise tervisliku seisundi tõttu ei saa oma suuhügieeni eest hoolt kanda.

- ✓ **2019. aastast saavad perearstid konsulteerida eriarstidega** oma patsiendi diagnoosi täpsustamiseks ning ravi määramiseks tervise infosüsteemi vahendusel juba 21 erialal. Perearstid saavad uuest aastast hakata küsima e-konsultatsiooni ka taastusravi ja valuravi arstidelt, naha- ja suguhaiguste arstidelt ning veresoontekirurgidelt.
- ✓ **Tööle hakkas üleriigiline digiregistratuur.** Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus on saanud valmis üleriigilise digiregistratuuri lahenduse, mida esimesena hakkab alates 2019. aasta algusest kasutama Põhja-Eesti Regionaalhaigla. Patsientide jaoks tähendab haiglate ülese digiregistratuuri kasutuselevõtt, et kõiki olemasolevaid eriarsti aegu saab broneerida, tühistada või muuta ühes digikeskkonnas. Teised haiglad ühinevad sellega järgmise poole aasta jooksul. Üleriigiline digiregistratuur on kavas käivitada alates 1. juulist 2019
- ✓ **Eestist ja Soomest saab kaks esimest riiki Euroopas,** kes hakkavad omavahel retseptiandmeid vahetama. Jaanuarist saavad Eestit külastavad soomlased osta siin asuvast apteegist välja Soomes väljakirjutatud retseptiravimeid. Eestlaste jaoks avaneb võimalus Soomes asuvas apteegis ravimiretseptide realiseerimiseks 2019. aasta jooksul.
- ✓ Riik hakkab hüvitama **lastele kaasaegseid insuliinipumpasid.** Haigekassa tasub tulevast aastast 90% ulatuses lastele soetatud kaasaegsete insuliinipumpade eest, mis oskavad nahaaluse sensori abil ise veresuhkrut määrata ja vajadusel insuliini süstida.
- ✓ Jõustuvad **väljapaneku piirangud alkoholi ja tubaka müügil.** Tubakatooted ja alkohoolsed joogid peavad 2019. aasta suveks olema kaupluses paigutatud teistest kaupadest eraldi nii, et tarbija ei peaks nendega vältimatult kokku puutuma. Alkohoolsete jookide väljapaneku piirangud jõustuvad üleminekuajaga alates 1. juunist 2019, tubakatoote puhul 1. juulist 2019
- ✓ Võltsitud ravimite tuvastamiseks **võetakse kasutusele täiendavad turvameetmed.** 2019. aasta 9. veebruaril rakendub kõikjal Euroopas ravimite ehtsuse kontrolli süsteem, mis peab välistama võltsravimite sattumise Euroopa turule. Uute nõuete kohaselt peab ravimitootja paigutama ravimipakendile turvaelemendid – ainulaadse 2D-koodi ning pakendi rikkumist takistava seadme, näiteks klepsu. Uus süsteem võimaldab kontrollida ravimi ehtsust igas ravimi tarne ahela etapis ja annab inimesele täiendava kindlustunde, et ostetud ravim on ehtne.
- ✓ Abivahendite kättesaadavus paraneb veelgi, et paremini **toetada erivajadustega laste ja täiskasvanute iseseisvat toimetulekut** ning hoida ära võimalike tervisekahjude tekkimine või süvenemine. 2019. aastast tehakse abivahendite eelarves esialgu kaheks aastaks põhimõtteline muutus (ravimite kompenseerimisega sarnane eelarve planeerimine), mis võimaldab abivahendite regulatsioonis kokkulepitud alustel tagada abivahendi igale abivajajale. Riigi toel hakkavad isiklikuks kasutamiseks mõeldud abivahendeid suuremas ulatuses saama ka hoolekandeesutustes elavad inimesed.

Tulemusvaldkonna detailise täitmise infoga saab tutvuda aadressil: <http://sm.ee/et/ministeeriumi-arengukava-ja-tooplaan>

Indikaator	Tegelik 2016	Tegelik 2017	Tegelik 2018	Sihttase 2018
<b>Oodatav eluiga sünnimomendil (mehed ja naised eraldi), aastates</b> Allikas: Statistikaamet	Mehed 73,2 Naised 81,9	Mehed 73,65 Naised 82,34	Viimane teadaolev tase on 2017. aasta kohta	Mehed 74,0 Naised 83,2
<b>Tervena (piiranguteta) elatud eluiga sünnimomendil (mehed ja naised eraldi), aastates</b> Allikas: Statistikaamet	Mehed 54,2 Naised 58,7	Mehed 54,5 Naised 59,0	Viimane teadaolev tase on 2017. aasta kohta	Mehed 58,6 Naised 63,7



---